

Nyt og Noter

Besøg på landsarkivets skolehistoriske udstilling 1968

Med udbygningen af landsarkivet for Sjælland m. m., Jagtvej 10, Kbhvn., er der skabt mulighed for et udmærket supplement til Rigsarkivets udstillinger af historiske dokumenter. I forbindelse med årsmødet d. 22.11.68 i Selskabet for dansk Skolehistorie åbnedes i arkivets foredragssal en alsidig udstilling af skolehistoriske arkivalier i bordmontrer, hvori såvel mere ærværdige som nyere dokumenter fremtrådte klart overskuelige og med vedføjjet udførlig omtale. Formålet har været ikke alene at præsentere karakteristiske grupper af skolehistoriske arkivalier, men også at vise, hvad man kan yde dette specielle historiske område fra landsarkivernes samlinger. Arkivalierne spænder over tiden fra 1647 til 1924, dog med hovedvægten på det forrige århundrede. Både det ældste og det yngste dokument vedrører sangfaget. Fra 1647 erfarer man, at 132 disciple fra Metropolitan-skolen dannede sangkor ved den udvalgte prins' begravelse, og fra 1924 meddeles en fortegnelse over de i det da forløbne skoleår indøvede melodier i Farum skoles 5. kl.

Foruden det specielle præg af skolestof er også en alment historisk interesse søgt imødekommet på udstillingen. Man ser således Jens Baggesens indstilling til flidspræmie fra Slagelse lærde skole 1781, H. C. Andersens karakterliste fra Helsingørtiden og forsømmelsesliste og vidnesbyrd for skoleeleven Henrich Hertz 1809–13 fra Saksøbing. Men bag disse nu mere fremtrædende navne aner man materialets mangfoldighed, den store anonyme elevskare, der under skiftende omstændigheder er vandret gennem skolen, og hvis skolegang nu kan belyses ved det kæmpemateriale, de enkelte dokumenter står som eksponenter for. Meget kalder på en overbærende eftertids tilbagekuende smil, men ved grev Chr. D. Reventlows forslag til skolereform for landet fra 1793 må man et øjeblik dvæle i højtidelig beundring, et fremadskuende menneske, som henvender sig også til den nutidige betragter med ordene: »Lykkelige efterslægt, hvis tilværelse det ikkun er mig tilladt at håbe og skimte i fjerne tider!« Historiens –

og menneskets – sære uoverskuelige spændvidde fra ravnekrogens latterlige petitesser til det næsten profetiske fremtidsperspektiv.

De udstillede dokumenter er for størsteparten hentet fra arkivgrupper, hvor man naturligt ville søge skolehistoriske oplysninger: bispe-, provste-, sogne- og skolearkiver. Også skolefolks private arkiver er repræsenteret, således er en pudsig sag om nogle for datiden angribelige illustrationer fra Emil Slomanns læsebog 1902 nøje belyst. Kun et enkelt dokument er hentet uden for den egentlige skolehistoriske arkivgruppe, her tænkes på et uddrag af en brandtaksationsprotokol, men herved mindes skolehistorikeren om, også at have sin opmærksomhed henvendt på utraditionelle fremgangsmåder i sit arbejde.

Udstillingen danner et udmærket supplement til landsarkivar, dr. Harald Jørgensens oversigt over arkivernes skolehistoriske materiale i årbogen 1968.

K. Rønne.

Generalforsamling i *Selskabet for Dansk Skolehistorie* holdtes fredag den 22. november 1968 i Landsarkivet for Sjælland m. v. 30–40 medlemmer deltog.

Kontingentet blev fastsat til 30 kr. årligt (for ægtefæller, der kun modtager et eks. af årbogen, 40 kr., for studerende og pensionister 15 kr.); udgifterne til årbogens forsendelse skal fremtidig afholdes af Selskabet.

Universitetslektor H. P. Clausen havde ønsket at udtræde af bestyrelsen. I hans sted indvalgtes lektor Aksel Nellesmann, Kolding Gymnasium.

I tilknytning til generalforsamlingen holdt landsarkivar, dr. Harald Jørgensen et fængslende foredrag om skolehistoriske arkivalier og gennemgik Landsarkivets skolehistoriske udstilling.

Robert Hellner.

Institut for Dansk Skolehistorie har i årets løb udvidet sin medarbejderstab, idet cand. mag. Vagn Skovgaard-Petersen blev udnævnt til afdelingsleder pr. 1. august 1968. Cand. mag. Gunhild Nissen, der de foregående år havde arbejdet som kandidatstipendiat, fik – ligeledes pr. 1. august 1968 – tildelt et højskoleadjunktur.

I slutningen af 1968 udkom Institutets første publikation, »En Højskolevinter. Elevdagbog fra Provisorieårene i 1880'erne«. Udgaven er forsynet med en fyldig indledning ved professor Roar Skovmand. Fra Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler modtog Institutet et tilskud, der delvis dækkede trykkeomkostningerne.

Medarbejderne har fortsat deres studier i folkeskolens og gymnasieskolens historie i 19. og 20. århundrede. Man har også forberedt en undersøgelse af friskolernes historie, idet man i samarbejde med friskolelærer Ejlf Frank, friskolelærerforeningen og landsarkivet i Odense har påbegyndt en indsamling af kildemateriale, der belyser den fynske friskoles udvikling. Hertil har man fra forskningsrådet modtaget en bevilling på 6000 kr.

Efter anmodning fra udvalget vedrørende de fremtidige seminariers antal og placering har Institutet udarbejdet en kort historisk beskrivelse af de enkelte seminariers historie.

Institutets håndbibliotek er vokset støt ved køb og gaver. Bl. a. har man fra Metropolitanskolen som gave modtaget ca. 100 værker, der behandler latinskolernes historie.

Institutets skolehistoriske studiekreds har i år koncentreret sig om det københavnske skolevæsens udvikling i mellemkrigstiden. Deltagerne har udarbejdet en række mindre afhandlinger, om læseklassernes opståen, om skolebyggeriet m. v. Desuden har amanuensis Ingrid Markussen i forbindelse med Lærerhøjskolens undervisning i Nordens historie for de fagligt-pædagogisk studerende undervist i skolens historie i 19. århundrede.

Vagn Skovgaard-Petersen.

I Årbog for Dansk Skolehistorie 1968 blev det oplyst, at Dansk Historisk Fællesforening havde nedsat et *skolehistorisk udvalg*, hvis opgave det var at behandle spørgsmålet om sikring af skolehistorisk materiale. Udvalgets formand blev rigsarkivar, dr. Johan Hvidtfeldt.

I september 1968 trak professor, dr. Roar Skovmand, der repræsenterede Institut for Dansk Skolehistorie, sig ud af udvalget, hvor han afløstes af afdelingsleder Vagn Skovgaard-Petersen.

I årets løb har udvalget holdt fire møder. En lang række problemer er her blevet gennemdrøftet, nogle også med indkaldte specialister, museumsinspektør Else-Marie Boyhus, overinspektør Holger Rasmus-

sen, højskoleadjunkt Gunhild Nissen og professor Roar Skovmand. Især har man beskæftiget sig med landsbyskolernes og højskolernes materiale, både det arkivalske og det museale, men også problemerne i forbindelse med en sikring af de tekniske skolers og handelsskolernes materiale har været inddraget i drøftelserne. Forhandlingerne er ikke afsluttet, men der er foretaget en del henvendelser, der vil kunne bane vejen for en systematisk indsamling.

Udvalget har desuden som en hjælp til udforskningen af skolernes historie taget initiativ til en tværregistrering af arkivernes skolehistoriske materiale. Man er gået i gang på Landsarkivet for Sjælland m. m., hvor stud. mag. Birgit Lauesgaard foreløbig har registreret skolearkivalierne i sognekalds- og provstearkiverne. Til en videreførelse af denne tværregistrering har man søgt om tilskud fra tipsmidlerne.

Vagn Skovgaard-Petersen.

Skolehistorisk prisopgave

For at markere 250 . .ret for oprettelsen af Søllerød Kommunes skolevæsen i 1721 udskriver *Historisk-Topografisk Selskab for Søllerød Kommune* hermed følgende prisopgave:

»En historisk redegørelse for skolevæsenets udvikling i Søllerød kommune i det 20. århundrede«.

Det ønskes undersøgt, i hvilket omfang henholdsvis forældrene, lærerne, de kommunale, de kirkelige og de statslige myndigheder har haft indflydelse på børne- og gymnasieskolens organisation og undervisningens form og indhold«.

For den bedste besvarelse har *Søllerød Kommunalbestyrelse* udsat en prisbelønning på 10.000 kr. Såfremt bedømmelseskomiteen finder det ønskeligt, vil der også blive uddelt en 2. præmie på 5.000 kr.

Adgangen til at besvare opgaven står åben for alle. Besvarelserne, der må være affattet på dansk, skal indleveres i tre maskinskrevne eksemplarer senest den 15. april 1971 til Selskabets sekretær, stadsbibliotekar Annalise Børresen, Søllerød Kommunebiblioteker, 2850 Nærum. Afhandlingerne må være betegnet med motto eller mærke. Forfatterens navn, stilling og adresse skal være oplyst på en seddel i en vedlagt lukket konvolut, der er betegnet med samme motto eller mærke som afhandlingen.

Viser det sig ved bedømmelsen, der foretages af Historisk-Topografisk Selskabs bestyrelse i samråd med Institut for Dansk Skolehistorie ved Danmarks Lærerhøjskole, at ingen af de indleverede besvarelser er værdige til præmiering, vil præmierne bortfalde.

Roar Skovmand

/ Annalise Børresen.